

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

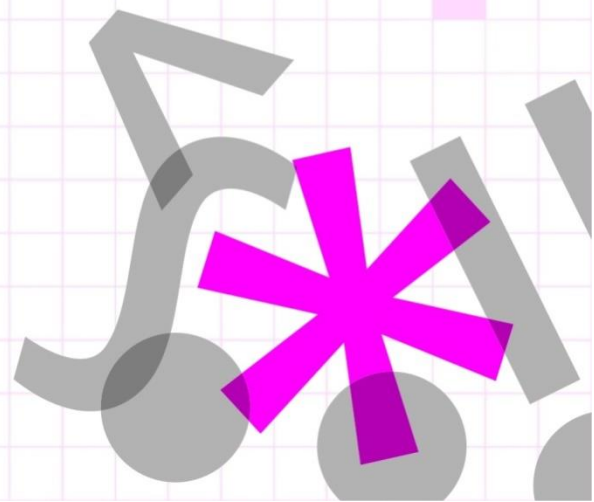
předmět

ZÁKLADY SOCIÁLNÍ PRÁCE

obor

Sociální pedagogika

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

Předmět seznamuje se základními pojmy z oblasti sociální práce a stručně s její historií. Představuje sociální práci jako profesi a vymezuje základní paradigmatu sociální práce. Dále seznamuje s významnými dokumenty vztahujícími se k sociální práci. Předmět představuje sociální služby v kontextu sociální práce. Prezentovány jsou vybrané teorie ovlivňující sociální práci. Představeny jsou základní metody sociální práce - individuální práce s klientem, sociální práce se skupinou, komunitní práce, dále video trénink interakcí. Předmět se zabývá tématem sociálně-právní ochrany, riziky ústavní péče, alternativními tresty a opatřeními - probací a mediací. Přiblíženo je téma sociálního poradenství a krizové intervence.

CÍLE PŘEDMĚTU:

Cílem předmětu je představení sociální práce jako aplikované vědy a perspektivní pomáhající profese. Studenti by měli získat orientaci v základních pojmech z oblasti sociální práce. Obecně by se měli seznámit s jednotlivými metodami sociální práce. Pokusí se vymezit styčné plochy s oborem sociální pedagogika. Studenti by se měli orientovat v současných východiscích sociální práce, jejich způsobech práce a oblastech uplatnění.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Úvod do tématu sociální práce
2. Paradigmata sociální práce
3. Vybrané přístupy ovlivňující sociální práci
4. Subjekty poskytující sociální služby
5. Metody sociální práce
6. Práce s jednotlivcem
7. Práce se skupinou
8. Komunitní práce
9. Video trénink interakcí
10. Ústavní péče
11. Práce s ohroženým dítětem
12. Práce s rizikovou mládeží
13. Probační a mediační práce
14. Sociální poradenství
15. Krizová intervence v kontextu sociální práce

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- KVĚTENSKÁ, Daniela. Úvod do sociální práce pro pomáhající profese. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, 109 s. ISBN 978-80-7041-860-4.

- MATOUŠEK, Oldřich et al. Sociální služby. Praha: Portál, 2007, 183 s. ISBN 978-807367-310-9.
- MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla (eds.) Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-7367-002-X.
- MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003a, 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, Oldřich et al. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003b, 380 s. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich et al. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001, 309 s. ISBN 80-7178-473-7
- ŘEZNÍČEK, Ivo. Metody sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, 75 s. ISBN 80-85850-00-1.
- TOMEŠ, Igor. Obory sociální politiky. Praha: Portál, 2011, 366 s. ISBN 978-80-7367-868-5.
- ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 128 s. ISBN 80-86429-36-9.

DOPORUČENÁ LITERATURA

- KOPŘIVA, Karel. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 1997, 147 s. ISBN 80-7178-150-9.
- KOZLOVÁ, Lucie. Sociální služby. Praha: TRITON, 2005, 80 s. ISBN 80-7254-662-7.
- NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001b, 168 s. IBN 80-903070-0-0.
- NAVRÁTIL, Pavel. Úvod do teorií a metod sociální práce. Brno, Masarykova univerzita, 1999, 54 s. ISBN neuvedeno.
- NOVOTNÁ, Věra a SCHMMERLINGOVÁ, Věra. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova - Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5.
- PRŮŠA, Ladislav. Ekonomie sociálních služeb. Praha: ASPI Publishing, 2003, 152 s. ISBN 80-86395-69-3.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Předmět bude ukončen zápočtovým testem a ústní zkouškou.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Cílem úvodního tématu je seznámení s oborem sociální práce a vymezením základní terminologie. Následuje stručný vstup do historie sociální práce. Dále se budeme zabývat možnostmi uplatnění sociálních pracovníků, pokusíme se zmapovat, v jakých resortech se můžeme s profesí sociálního pracovníka setkat a odlišíme sociální pracovníky zaměřené na přímou práci s klientem a sociální pracovníky se zaměřením na sociální politiku a management. Obecné seznámení s tímto oborem uzavírá podkapitola o tzv. „malých paradigmatech“ sociální práce, což jsou možné způsoby nazírání na sociální práci, na její chápání a smysl. Snahou je porozumění sociální práci v širším kontextu.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- sociální práce,
- sociální politika,
- sociální zabezpečení,
- sociální péče,
- sociální pomoc,
- sociální služby.

Klíčová slova:

Sociální práce, sociální politika, historie sociální práce.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- definice, vymezení pojmu
- východiska
- pomocné disciplíny sociální práce
- historie a současnost
- smysl a poslání sociální práce
- oblasti působení
- metody práce
- etika sociální práce
- osobnost sociálního pracovník
- uplatnění v oboru sociální práce

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: OSMIUM, 1999. s. 9 - 16, 137 - 162.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. s. 9 - 153, 183 - 192.

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. s. 16 - 32, 57 - 58.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Písek: Renaissance, 1996. s. 16 - 21, 123 - 144.

Vzdělávací standardy v sociální práci. Praha: Socioklub, 1997. s. 26 - 34.

LAAN, Geert van der. *Otázky legitimity sociální práce*. Boskovice: Albert, 1998.

NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak lze definovat sociální práci?
2. Co rozumíme pod pojmem sociální služby?
3. Vysvětlete pojem sociální záchraná sít:
4. Na jaké situace se vztahuje sociální pomoc?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 3. viz KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005, 504 s. ISBN 80-7357-050-5.

TOMEŠ, Igor. Sociální politika - teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socioklub, 1996, 213 s. ISBN 80-902260-0-0.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Sociální práce má svá teoretická zázemí. Těchto teoretických východisek a způsobů nazírání na sociální práci je nepřeborná řada, omezují se pouze na paradigmatu sociální práce, uváděná v české odborné literatuře.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- sociální práce jako terapeutická pomoc
- sociální práce jako reforma společenského prostředí
- poradenské paradigma

Klíčová slova:

paradigmata sociální práce, sociální práce.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- sociální práce jako terapeutická pomoc
- sociální práce jako reforma společenského prostředí
- poradenské paradigma

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociální práce*. Trnava, Trnavská univerzita, 2002, 283 s. ISBN 80-89074-39-1.

NAVRÁTIL, Pavel. *Současné pojetí a dilemata disciplíny*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001a, 309 s. ISBN 80-7178-473-7.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001b, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NAVRÁTIL, Pavel. Moderní sociální práce a teorie. *Sociální práce*, 1999, roč. neuveden, č. 6, str. 25 – 33. ISSN neuvedeno.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uvedte paradigmatu sociální práce, známá z české odborné literatury tohoto oboru:
2. Co je cílem poradenského paradigmatu?
3. Jaká profesní výbava je důležitá pro sociální pracovníky v pojetí sociální práce jako terapeutické pomoci?
4. Jaké prostředky využívají sociální pracovníci v rámci reformního paradigmatu?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 4. viz

NAVRÁTIL, Pavel. Současné pojetí a dilemata disciplíny. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001a, 309 s. ISBN 80-7178-473-7.

NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001b, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

Téma č. 3:

Vybrané přístupy ovlivňující sociální práci

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Sociální práce má řadu způsobů uplatnění. Sociální pracovník může pracovat s jednotlivými klienty, s celou rodinou, se skupinou klientů až dokonce s celou komunitou, které může pomáhat k určité sociální změně. Může se uplatnit v oblasti státní sociální politiky, či v oblasti managementu nevládních neziskových organizací. V rámci přístupů v práci s jednotlivci či skupinami, kterými se nechává ve své práci ovlivnit či inspirovat, má opět velké množství možností. Řada přístupů využívaných sociálními pracovníky vychází z psychoterapeutické dílny, některé však psychoterapii přesahují, jako například video trénink interakcí či systemický přístup.

Způsob výuky: Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- dynamické přístupy
- behaviorální terapie
- terapie realitou
- systemický přístup

Klíčová slova:

dynamické přístupy, behaviorální terapie, terapie realitou, systemický přístup

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- dynamické přístupy
- behaviorální terapie
- terapie realitou
- systemický přístup

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

DRAPELA, Victor, J. Přehled teorií osobnosti. Praha: Portál, 1997, 175 s. ISBN 80-7178-134-7.

LEVICKÁ, Jana. Teoretické aspekty sociální práce. Trnava, Trnavská univerzita, 2002, 283s. ISBN 80-89074-39-1.

LUDEWIG, Kurt. Systemická terapie. Základy klinické teorie a praxe. Praha: Pallata, 1994, 150 s. ISBN 80-901710-0-1.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001, 309 s. ISBN 80-7178-473-7.

NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOTNÁ, Věra; SCHMMERLINGOVÁ, Věra. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova - Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5

PROCHASKA, James O.; NORCROSS, John C. Psychoterapeutické systémy. Průřez teoriemi. Praha: Grada Publishing, 1999, 479 s. ISBN 807169-766-4

VYMĚTAL, Jan. Obecná psychoterapie. 2., rozš. a přeprac. vydání. Praha: Grada Publishing, 2004, 339 s. ISBN 80-247-0723-3

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaká jsou teoretická východiska hlubinných a dynamických přístupů?
2. Uveďte hlavní představitelku psychosociálního přístupu.
3. Jak lze využít behaviorální metody a techniky v sociální práci?
4. Jaká jsou teoretická východiska terapie realitou?
5. Čím se může odlišet systemický přístup v sociální práci?
6. Co se rozumí odlišením pomoci a kontroly v pojetí systemické terapie?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 6. viz

LEVICKÁ, Jana. Teoretické aspekty sociální práce. Trnava, Trnavská univerzita, 2002, 283s. ISBN 80-89074-39-1.

NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOTNÁ, Věra; SCHMMERLINGOVÁ, Věra. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova - Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5

PROCHASKA, James O.; NORCROSS, John C. Psychoterapeutické systémy. Průřez teoriemi. Praha: Grada Publishing, 1999, 479 s. ISBN 807169-766-4

Téma č. 4:

Subjekty poskytující sociální služby

ÚVOD A CÍL TĚMATU

V současné době je hybným tématem sociální práce koncepce sociálních služeb. Řada sociálních služeb přechází do pravomoci správy obcí a na obcích také závisí, jaké sociální služby jí budou podporovány (např. formou grantového řízení) či

zřizovány. Velmi diskutovaný je zákon o sociálních službách a také kvalita v sociálních službách, již ukládají standardy jednotlivých sociálních služeb. Zasazují sociální služby do schématu sociální politiky a v následující představují jednotlivé aktéry sociálních služeb: poskytovatele a uživatele. Zaměříme svou pozornost především na nevládní a neziskové organizace, coby poskytovatele sociálních služeb, protože jejich role bývá veřejnosti nejvíce nejasná. Seznámíme se také s přehledem typů sociálních služeb, tak jak jsou navrhovány a popsány v zákoně o sociálních službách.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- sociální pojištění
- státní sociální podpora
- sociální pomoc
- sociální služby

Klíčová slova:

sociální pojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc, sociální služby

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

1. tři pilíře sociální politiky
2. subjekty sociálních služeb
3. uživatelé sociálních služeb
4. typologie sociálních služeb.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

PRŮŠA, Ladislav. *Ekonomie sociálních služeb*. Praha: ASPI Publishing, 2003, 152 s. ISBN 80-86395-69-3.

TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002, 303 s. ISBN 80-7178-560-1.

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika - teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996, 213 s. ISBN 80-902260-0-0.

TOMEŠ, Igor a kolektiv. *Právo sociálního zabezpečení. Teorie a mezinárodní srovnání*. Praha: Všehrad, 1993, 255 s. ISBN 80-85305-25-9.

Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Praha: nakl. IFEC, 2001, 264 s. ISBN 80-86412-08-3

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Co se rozumí pojmem „tři pilíře sociální politiky“?
2. Co rozumíme pojmem sociální pojištění?
3. Co zajišťuje státní sociální podpora?

4. Kdo by měl zajišťovat poskytování sociální pomoci?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 4. viz TOMEŠ, Igor a kol. Sociální správa. Praha: Portál, 2002, 303 s. ISBN 80-7178-560-1.

TOMEŠ, Igor a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení. Teorie a mezinárodní srovnání. Praha: Věšhrad, 1993, 255 s. ISBN 80-85305-25-9.

Téma č. 5:

Metody sociální práce

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na seznámení se základními metodami sociální práce – sociální práce s jednotlivcem, sociální práce se skupinou a sociální práce komunitou.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- případová sociální práce
- sociální práce se skupinou
- sociální práce komunitou

Klíčová slova:

sociální práce s jednotlivcem, sociální práce se skupinou, sociální práce komunitou.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- základní terminologie
- pojetí metod sociální práce
- etapy sociální práce

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 65 – 287.

NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOTNÁ, Věra; SCHMMERLINGOVÁ, Věra. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova - Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uveďte metody sociální práce.
2. V jakých situacích je vhodné využít komunitní sociální práci?
3. V jakých situacích je vhodné využít skupinovou sociální práci?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 3. viz NAVRÁTIL, Pavel. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman, 2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOTNÁ, Věra; SCHMMERLINGOVÁ, Věra. Sociální práce, její vývoj a metodické

Téma č. 6:

Případová sociální práce

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Téma je zaměřeno na seznámení se sociální práce s jednotlivcem.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- případová sociální práce
- pomoc
- kontrola
- princip držitele problému

Klíčová slova:

sociální práce s jednotlivcem.

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- odlišení pomoci a kontroly
- princip držitele problému
- profesionální způsoby práce

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 65 - 150.

LUDEWIG, Kurt. Systemická terapie. Základy klinické teorie a praxe. Praha: Pallata, 1994, s. 73 - 85.

ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat. Písek: Renaissance, 1996, s. 8 - 44.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Z jakého důvodu je v sociální práci odlišovat koncept pomoci a kontroly podle konceptu systemické terapie?
2. Odlište pomoc od kontroly.

Prostor pro odpovědi:

---

1. *Odpovědi na otázky 1. – 2. viz ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat. Písek: Renesance, 1996, s. 8 - 44.*

Téma č. 7:

Sociální práce se skupinou

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na seznámení se sociální prací se skupinou.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- skupiny homogenní
- psychoterapeutické skupiny
- skupiny účelově zaměřené
- svépomocné skupiny
- skupiny zaměřené na dosažení sociálních cílů

Klíčová slova:

Sociální práce se skupinou

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- druhy skupin
- charakteristika skupinové psychoterapie
- fáze vývoje uzavřené skupiny

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 151–178.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 78-86.

KRATOCHVÍL, Stanislav. Skupinová psychoterapie v praxi. Praha: Galén, 1995.

KRATOCHVÍL, Stanislav. Základy psychoterapie. Praha: Portál, 1997.

LEVICKÁ, Jana. Teoretické aspekty sociálnej práce. SR, 2002.

LEVICKÁ, Jana. Metódy sociálnej práce. SR, VeV, s.r.o., 2003?

ŘEZNÍČEK, Ivo. Metody sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

YALOM, I. D. Teorie a praxe skupinové psychoterapie. Hradec Králové, Konfrontace, 1999.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 65 – 15.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Odlište jednotlivé fáze práce s uzavřenou skupinou. V čem pokládáte tento koncept fází práce za užitečný?
2. Uveďte, jaké znáte typy skupin.
3. Jaké znáte metody a techniky práce využitelné v práci se skupinou?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 3. viz KRATOCHVÍL, Stanislav. Skupinová psychoterapie v praxi. Praha: Galén, 1995. MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 151–178.

Téma č. 8:

Sociální práce s komunitou

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na seznámení se sociální prací s komunitou.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- komunita
- komunitní pracovník
- analýza potřeb
- evaluace
- mateřská centra
- komunitní plán

Klíčová slova:

Sociální práce s komunitou

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- pojmové vymezení komunitní práce
- příklady komunitní práce
- klienti komunitní práce
- cíl, organizace a taktiky komunitní práce
- strategie komunitní práce
- komunitní pracovník

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HARTL, Pavel. Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. s. 23 - 39, 67 - 83, 117 – 139.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s.251–287.

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. Základy klinické psychologie. Praha: Portál, 2001.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. Sociální práce, její vývoj a metodické postupy. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997.

ŘEZNIČEK, Ivo. Metody sociální práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaké jsou znaky komunitní práce?
2. Popište proces komunitní práce.
3. V jakých sociálních situacích je vhodná aplikace sociální práce s komunitou?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 3. HARTL, Pavel. Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. s. 23 - 39, 67 - 83, 117 – 139.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na využití a možnosti video tréninku interakcí.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- videointerakce
- videotrénink interakcí
- video home training

Klíčová slova:

videotrénink interakcí, videointerakce, interakce, komunikace, pozitivní interakce

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- stručný popis podstaty VTI
- východiska
- klienti vhodní k VTI
- video trénink interakcí v ČR

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

1. MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 231– 249.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Popište proces video tréninku interakcí.
2. Z jakých teoretických konceptů vychází video trénink interakcí?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 2. MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 231– 249.

Téma č. 10:

Ústavní péče

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na specifika ústavní péče a role sociální práce v této oblasti.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- ústav
- hospitalismus
- prizonizace

Klíčová slova:

ústav, ústavní péče, instituce, organizace, pobytové zařízení

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- funkce ústavů
- pravidla a sankce
- denní program v ústavní péči
- rizika ústavní péče
- diskuse o ideálu ústavní péče

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 151 - 181.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. 2. vyd. rozšířené a přeprac. Praha: Slon, 1999. s. 17 - 24, 107 - 138.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně-výchovné péči ve školských zařízeních

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uveďte rizika ústavní péče.
2. Odlište tři základní funkce ústavů.
3. Vysvětlete pojem *hospitalismus*.

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 2. MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. 2. vyd. rozšířené a přeprac. Praha: Slon, 1999. s. 17 - 24, 107 - 138.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Téma je zaměřeno na specifika sociální práce s ohroženým dítětem.

Způsob výuky: *Téma je v plném rozsahu ponecháno k samostudiu na základě doporučených zdrojů.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- ohrožené dítě
- sociálně-právní ochrana

Klíčová slova:

ohrožené dítě, sociálně-právní ochrana

SHRNUTÍ A TĚMATATA KE STUDIU

- domácí násilí
- syndrom CAN
- pomocné modely pro posuzování situace ohroženého dítěte
- sociální služby zaměřené na pomoc ohroženým dětem
- sociálně-právní ochrana dětí

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

DUNOVSKÝ, J., DYRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003, s. 201-228.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1993.

VANÍČKOVÁ, Eva a kol. Sexuální zneužívání dětí – 1. díl. Praha: Karolinum, 1997.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky. Praha: Portál, 1999.

Zákon č. 359/ 1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. V čem spočívá význam sociálně-právní ochrany?
2. Na děti v jakých situacích se zaměřuje výkon sociálně-právní ochrany?
3. Kdo vykonává sociálně-právní ochranu?

Prostor pro odpovědi:

---

1. *Odpovědi na otázky 1. – 2. Zákon č. 359/ 1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.*

Téma č. 12:

Práce s rizikovou mládeží

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma je zaměřeno na specifika sociální práce s rizikovou mládeží.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- riziková mládež
- standforský pokus
- streetwork

Klíčová slova:

riziková mládež, kriminalita mládeže, prevence, streetwork

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- příčiny kriminality dětí a mládeže
- vliv prostředí - standfordský pokus
- prevence kriminality dětí a mládeže
- síť subjektů podílejících se na práci s rizikovou mládeží
- způsoby práce s rizikovou mládeží

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BEDNÁŘOVÁ, Z. - PELECH, L. *Sociální práce na ulici. Streetwork*. Brno: Doplněk, 1999.

LÁBÁTH, Vladimír a kol. *Riziková mládež. Možnosti potenciálních zmien*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 21 - 107, 145 - 222, 253 - 292.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993. s. 101 - 102.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 219 - 250.

SIEGEL, Larry J. a SENNA, Joseph J. *Juvenile Delinquency. Teory, praktice, and law*. USA, St. Paul, New York, West Publishing copany, 1988, 616 s.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 274 - 287.

VEČERKA, K. a kol. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: MV, 1997.

časopis ÉTHUM, 2000, č. 25

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Uvedte a popište typy sociálních služeb zaměřených na rizikovou mládež.
2. Vysvětlete pojem *riziková mládež*.

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 2. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. LÁBÁTH, Vladimír a kol. Riziková mládež. Možnosti potenciálních změn. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.

Téma č. 13:

Probační a mediační práce

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Téma je zaměřeno na specifika sociální práce v oblasti justice.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- probace
- mediace
- institut narovnání
- parole
- alternativní tresty
- restorativní justice

Klíčová slova:

probace, mediace, alternativní tresty, obecně prospěšné práce, institut narovnání, včasná pomoc, trestní stíhání

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- základní pojmy, uvedení do problematiky
- typy a možnosti alternativních trestů

- legislativní ukotvení probace a mediace,
- alternativní tresty
- organizační struktura Probační a mediační služby a České republiky

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HOLÁ, Lenka. Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů. Praha: Grada Publishing, 2003.

MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla (eds.) Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005, 351 s.

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998.

VOŇKOVÁ, J., CHALUPOVÁ, J. Sociální práce s pachateli. Praha: Leges, 1992.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vysvětlete pojmy probace a mediace.
2. V čem spočívá podstata restorativní justice?

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 2. MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla (eds.) Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005, 351 s.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Téma je zaměřeno na specifika sociální práce v oblasti justice.

Způsob výuky: *Téma je přednášeno částečně v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- občanské poradny

Klíčová slova:

poradenství, občanské poradny

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

- základní sociální poradenství
- odborné sociální poradenství
- občanské poradny

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

LEVICKÁ, Jana. *Metódy sociálnej práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003?, s. 104-110.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 65 – 287.

NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. S. 55 - 132.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 198 - 218.

GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.

WILSON, Dick a MNIZSKO, Stefan. *Jak založit a vést občanskou poradnu*. Asociace občanských poraden, 1998.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. V čem spočívá hlavní myšlenka občanských poraden?
2. Vymezte znaky občanských poraden.

Prostor pro odpovědi:

Odpovědi na otázky 1. – 2. WILSON, Dick a MNIZSKO, Stefan. *Jak založit a vést občanskou poradnu*. Asociace občanských poraden, 1998.

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Např. Předmět bude uzavřen udělením zápočtu za seminární práci. Po udělení zápočtu se student může zapsat ke zkoušce, která proběhne testem a ústní zkouškou. Termíny zkoušek budou stanoveny po dohodě s vyučujícím na konci semestru a vypsány ve Fakultním informačním systému. Student předá zápočtový úkol minimálně 14 dní před plánovaným přihlášením na zkoušku.

SEZNAM OKRUHŮ KE ZKOUŠCE

1. Úvod do tématu sociální práce
2. Paradigmata sociální práce
3. Vybrané přístupy ovlivňující sociální práci
4. Subjekty poskytující sociální služby
5. Metody sociální práce
6. Práce s jednotlivcem
7. Práce se skupinou
8. Komunitní práce
9. Video trénink interakcí
10. Ústavní péče
11. Práce s ohroženým dítětem
12. Práce s rizikovou mládeží
13. Probační a mediační práce
14. Sociální poradenství
15. Krizová intervence v kontextu sociální práce

SEZNAM POŽADAVKŮ NA ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKU (TEST)

1. seminární práce
2. elektronický test v prostředí MOODLe

Pro udělení zápočtu studenti odevzdávají seminární práci zaměřenou na sociální práci s vybranou cílovou skupinou (např. osoby bez přístřeší, nezaměstnaní, lidé s handicapem, apod.) vypracovanou v mikrotýmech 2 – 3 studentů, o rozsahu 5 – 8 stran na osobu. Studenti odevzdávají seminární práce v elektronické podobě v prostředí MOODLe, každá práce je ohodnocena slovní zpětnou vazbou vyučující.

Pokud student splní podmínky pro udělení zápočtu, pokračuje elektronickým zkuškovým testem v prostředí MOODLe. V testu je několik baterií otázek, které odpovídají probraným tématům a otázky jsou náhodně generovány, test je vyhodnocován elektronicky.